

แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
Guidelines for Sustainable Public Space Management
of Chiang Mai Provincial Administrative Organization

ฤทธิชัย ปาลี¹ & รวีวรรณ แพทย์สมาน²
Ritchai Palee¹ & Raweewan Patsamarn²

Corresponding author: Ritchai_p@cmu.ac.th

Received: 22/06/69 Revised: 08/07/69 Accepted: 10/07/69

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสอดคล้องของการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่กับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน โดยพิจารณาในมิติการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยและครอบคลุมโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและ 2) เสนอแนวทางการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนผู้ใช้บริการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 200 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร จำนวน 4 คน และการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน จำนวน 4 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายการจัดให้มีพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุม และประชาชนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ผลการประเมินตามกรอบ CIPP Model พบว่า ด้านบริบทมีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเมืองและความต้องการของประชาชน ด้านปัจจัยนำเข้ามีการใช้ทรัพยากรบุคลากร งบประมาณ และภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านกระบวนการมีการดำเนินงานด้านความสะอาด ความปลอดภัย ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และด้านผลผลิตสะท้อนผ่านความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์พื้นที่ของประชาชน โดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.44 ส่วนแนวทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ควรประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาสวนระยะยาว การพัฒนาระบบความปลอดภัย การเพิ่มและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Master of Public Administration Student, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

² Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

ความสะอาด การจัดการความสะอาดและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่าย และการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้พื้นที่สวนอย่างชัดเจน เพื่อยกระดับสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย เข้าถึงได้ เท่าเทียม และยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; พื้นที่สาธารณะ; เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน; สวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This study aimed to: (1) examine the alignment between the management of Chiang Mai Provincial Administrative Organization Park and sustainable development approaches under the goal of sustainable cities and communities, with particular consideration of access to safe and inclusive green and public spaces, especially for vulnerable groups such as children, women, older persons, and persons with disabilities; and (2) propose guidelines for the sustainable management of Chiang Mai Provincial Administrative Organization Park. This study employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected from 200 users of Chiang Mai Provincial Administrative Organization Park, while qualitative data were obtained through in-depth interviews with four administrators and a focus group discussion with four operational staff members. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, whereas qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that the management of Chiang Mai Provincial Administrative Organization Park was aligned with the goal of sustainable cities and communities, particularly the provision of safe, inclusive, and equitably accessible public and green spaces. The assessment based on the CIPP Model indicated that, in terms of context, the park management was consistent with urban development policies and public needs. In terms of input, resources, personnel, budget, and network partners were utilized in managing the area. In terms of process, operations were carried out in relation to cleanliness, safety, landscape improvement, buildings and facilities, and public opinion gathering. In terms of product, the outcomes were reflected in public satisfaction and the utilization of the park area. Overall, public opinions toward the sustainable management of the public space were at the highest level, with a mean score of 4.44. The proposed guidelines for sustainable management consisted of six approaches: preparing a long-term park development plan; improving the safety system; increasing and enhancing facilities; managing cleanliness and the environment; promoting public and network participation; and establishing clear criteria for the use of the park area. These guidelines aim to enhance Chiang Mai Provincial Administrative Organization Park as a safe, accessible, equitable, and sustainable public space.

Keywords: Management; Public Space; Sustainable Cities and Communities; Chiang Mai Provincial

Administrative Organization Public Park

บทนำ

สวนสาธารณะถือเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ในระยะแรก แนวคิดเรื่องสวนสาธารณะยังมิได้มุ่งเน้นต่อการใช้ประโยชน์ของประชาชนทั่วไป หากแต่ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์สะท้อนอำนาจและระเบียบทางสังคมของรัฐ โดยเฉพาะในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่สวนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปของสวนหลวงหรือสวนของชนชั้นสูงซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงพระราชอำนาจและความรุ่งเรืองของราชสำนัก อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับสวนสาธารณะได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจของรัฐ ไปสู่การเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยเฉพาะในช่วงที่โลกเริ่มเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม เมืองต่าง ๆ เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วและเผชิญกับปัญหาความแออัด มลพิษ และโรคภัย สวนสาธารณะจึงได้รับการพัฒนาให้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเพิ่มออกซิเจน และปรับสมดุลสิ่งแวดล้อมของเมืองเปรียบเสมือนปอดของเมืองที่ช่วยลดมลพิษทางอากาศส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน (Cranz, 1982; Benedict & McMahon, 2006; World Health Organization, 2016)

ในบริบทของประเทศไทย สวนสาธารณะมิได้เป็นเพียงพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ แต่มีบทบาทสำคัญในฐานะโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว สวนสาธารณะเป็นส่วนสำคัญของเมืองที่ช่วยเชื่อมโยงผู้คนกับธรรมชาติ และสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม และโครงสร้างทางกายภาพของเมือง ช่วยลดมลพิษทางอากาศ บรรเทาปัญหาความร้อนในเขตเมือง และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้สวนสาธารณะยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ส่งเสริมการสร้างทุนทางสังคมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้คน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มประชาชน ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญของความไว้วางใจและความร่วมมือในสังคมเมือง ดังนั้นการลงทุนในสวนสาธารณะเป็นการลงทุนระยะยาวที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนเชิงสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อการพัฒนาเมือง รวมถึงเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านกิจกรรมเชิงพาณิชย์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Benedict & McMahon, 2006; World Health Organization, 2016; United Nations, 2015)

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของภาคเหนือ และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ การขยายตัวของเมืองและการเพิ่มขึ้นของประชากร เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การจัดการพื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องยากและท้าทาย การบริหารจัดการสวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่จึงต้องมีความครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งการดูแลระบบนิเวศ การจัดการพื้นที่ให้มีความปลอดภัย สะอาด สะดวก เพื่อให้คนทุกกลุ่มในสังคมสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การดำเนินการในมิติต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การส่งเสริมภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองน่าอยู่ และสร้างแรงดึงดูดด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว (United Nations, 2015; World Health Organization, 2016; Benedict & McMahon, 2006)

สวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่โดยประมาณ 293 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ด้านหลังศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยจังหวัดเชียงใหม่มอบหมายให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ บริหารจัดการ การดูแลบำรุงรักษา อาคาร สิ่งปลูกสร้าง ครุภัณฑ์ประกอบสิ่งปลูกสร้าง และภูมิทัศน์โดยรอบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ต่อมาได้มีการมอบหมายและขยายพื้นที่ในการดูแลและบริหารจัดการ

อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นสวนสาธารณะที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เช่น การจัดงานฤดูหนาวประจำปี กิจกรรมปลายฝนต้นหนาว กิจกรรมวิ่งเพื่อสุขภาพ และการจัดงาน Charming Chiang Mai Flower Festival ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 7.2 ล้านคนในปี 2567 การบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) (ราชกิจจานุเบกษา, 2540) ซึ่งกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในเขตจังหวัด การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การประสานแผนพัฒนาจังหวัด การสนับสนุนและประสานความร่วมมือกับราชการส่วนท้องถิ่นอื่น รวมทั้งการดำเนินกิจการอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การดูแลสวนสาธารณะจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการดูแลสถานที่และภูมิทัศน์เท่านั้น แต่เป็นภารกิจด้านบริการสาธารณะที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนสาธารณะของผู้ที่อาศัยในพื้นที่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ ความสะอาดของสวนสาธารณะ การมีลานกิจกรรมกลางแจ้ง และการมีประติมากรรมหรือศิลปะในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าคนเมืองไม่ได้ต้องการสวนสาธารณะเพียงเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับพักผ่อนเท่านั้น แต่ยังต้องการสวนสาธารณะที่เดินทางไปใช้บริการได้สะดวก และมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาด เป็นระเบียบ เหมาะสมต่อการใช้งานของประชาชน และเอื้อต่อการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในเชิงนันทนาการ สุขภาพ และความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนเมือง ดังนั้นการพัฒนาสวนสาธารณะในเขตเมืองจึงควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการเข้าถึง การจัดการความสะอาดและองค์ประกอบของพื้นที่ที่ช่วยกระตุ้นการใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย เพื่อให้สวนสาธารณะสามารถตอบสนองคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พลพริม วัฒนา, 2564)

การพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครควรมีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเข้าถึง ความปลอดภัย และการใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการออกแบบทางเดินที่มีพื้นผิวเรียบ ไม่ลื่น ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีความต่อเนื่อง และเหมาะสมต่อการเดินของผู้สูงอายุ รวมถึงควรมีจุดพักเป็นระยะ มีร่มเงา มีแสงสว่างเพียงพอ มีห้องน้ำที่สะอาดและใช้งานสะดวก ตลอดจนมีป้ายสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย นอกจากนี้ การเชื่อมโยงสวนสาธารณะกับระบบขนส่งสาธารณะและทางสัญจรโดยรอบเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนมากอาจไม่สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวได้ การเข้าถึงสวนจึงต้องคำนึงถึงความสะดวกตั้งแต่ระดับเส้นทางมายังพื้นที่สวน ตลอดจนการพัฒนาสวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่ม สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ควรตอบสนองเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ควรเอื้อให้ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ และประชาชนทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างปลอดภัยและเท่าเทียม ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการวางแผนพัฒนาสวนสาธารณะและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเมืองที่ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุและประชาชนทุกกลุ่ม (สุรรัตน์ จำปาเงิน, 2559)

แม้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ และนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จะมีเป้าหมายร่วมกันในการมุ่งสู่การเป็นเมืองยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติ การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวยังคงมีความท้าทายในการแปลงนโยบายไปสู่การสร้างกระบวนการหรือมาตรฐานการจัดการพื้นที่สาธารณะที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนากลไกเพื่อให้ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย เท่าเทียม และเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations, 2015; สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561; จังหวัดเชียงใหม่, 2566) นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการบูรณาการเครื่องมือการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่ครบวงจรและยั่งยืนสำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเฉพาะช่องว่างเชิงปฏิบัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะให้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงนำไปสู่ความจำเป็นในการศึกษาทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือในเชิงวิชาการ การศึกษานี้จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะภายใต้แนวคิดเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการนำกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์การบริหารจัดการสวนสาธารณะอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมมิติด้านการเข้าถึง ความปลอดภัย ความเท่าเทียม การใช้ประโยชน์ของประชาชน และความยั่งยืนของพื้นที่ ส่วนในเชิงปฏิบัติ ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อยกระดับส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ ปลอดภัย เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียม ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

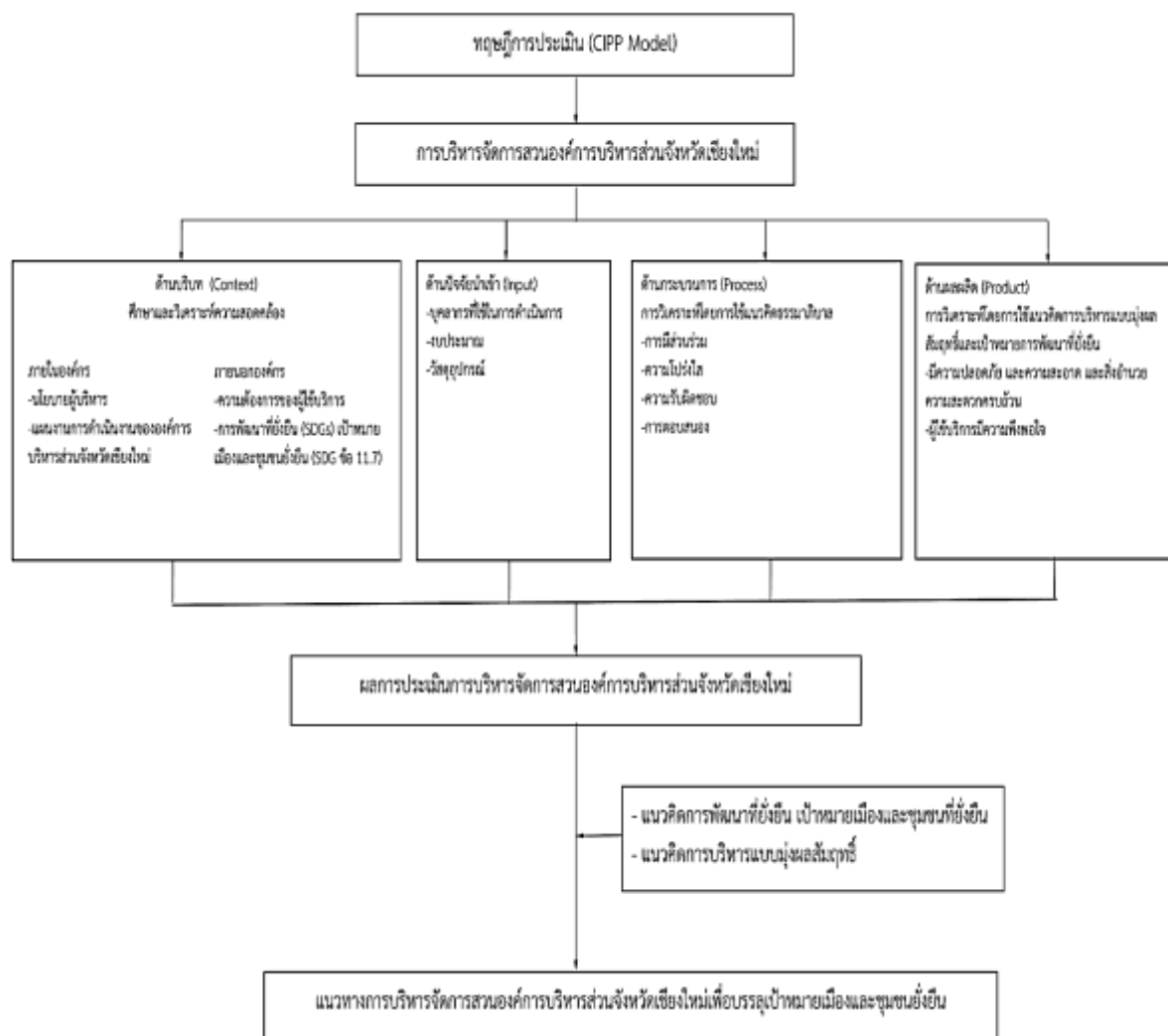
1. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน โดยพิจารณาในมิติการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยและครอบคลุมโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืน โดยบูรณาการผลการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามกรอบ CIPP Model

กรอบแนวคิด

ในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้สามารถนำเอาทฤษฎีแนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัยจากแนวคิดการประเมินแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam และ Zhang (2017) แนวคิดการพัฒนาเมืองและชุมชนที่ยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ 11.7 ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) แนวคิดธรรมาภิบาล และแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

การวิจัยนี้ใช้ CIPP Model เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่เหมาะสมกับการศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ ซึ่งต้องพิจารณาทั้งนโยบาย ทรัพยากรที่ใช้ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อประชาชน การใช้ CIPP Model จึงช่วยให้การวิเคราะห์และอธิบายได้ว่าการบริหารจัดการพื้นที่

สาธารณะมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร และควรพัฒนาในมิติใด ด้านบริบท ใช้วิเคราะห์นโยบาย แผนงาน บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ และความต้องการของประชาชน โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDG 11.7 ที่มุ่งให้ประชาชนเข้าถึงพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเท่าเทียม ด้านปัจจัยนำเข้า ใช้วิเคราะห์ความพร้อมด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่ และภาคีเครือข่าย ด้านกระบวนการ ใช้วิเคราะห์การดำเนินงานด้านความสะอาด ความปลอดภัย ภูมิทัศน์ การจัดกิจกรรม การดูแลอาคารสถานที่ การประสานงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความพึงพอใจของประชาชน คุณภาพของพื้นที่ การเข้าถึงบริการ ความปลอดภัย สุขภาวะ การใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน และความยั่งยืนของพื้นที่สาธารณะ

ดังนั้น ความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้จึงมีลักษณะเป็นกลไกต่อเนื่อง กล่าวคือ บริบทของนโยบายและความต้องการของประชาชนเป็นฐานในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการ ปัจจัยนำเข้าเป็นทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงาน กระบวนการเป็นกลไกการจัดการพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพ และผลผลิตเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนคุณภาพของพื้นที่สาธารณะและความสอดคล้องกับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสวนสาธารณะได้อย่างครอบคลุมทั้งเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และเชิงประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ โดยมีกระบวนการวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ประชาชน ได้แก่ ประชาชนผู้มาใช้บริการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 200 คน โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมงาน Charming Chiang Mai Flower Festival ย้อนหลัง 3 ปี เป็นฐานในการประมาณประชากรอ้างอิง เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลประชาชนผู้ให้บริการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่โดยข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมงาน ได้แก่ ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 2.1 ล้านคน ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 5.7 ล้านคน และปี พ.ศ. 2567 จำนวน 7.2 ล้านคน คิดเป็นค่าเฉลี่ยประมาณ 5 ล้านคน จากนั้นผู้วิจัยใช้สูตรของ Yamane (1973) เป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนประมาณร้อยละ 7.1 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 200 คน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนผู้มาใช้บริการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 200 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ใช้พื้นที่สวนโดยตรง เพื่อให้สามารถสะท้อนความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะได้อย่างเหมาะสม

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัด จำนวน 4 คน ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบการดูแลรักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่รับผิดชอบการดูแลบำรุงรักษาภูมิทัศน์ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบการดูแลรักษาความสะอาด เจ้าหน้าที่รับผิดชอบการดูแลอาคารสถานที่ จำนวน 4 คน ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทความรับผิดชอบ และการปฏิบัติงานในพื้นที่สวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือในการศึกษา

เครื่องมือใช้ในการเก็บข้อมูลในการศึกษานี้ ใช้เครื่องมือ 1) แบบสอบถาม ใช้ในกลุ่มประชาชนผู้มาใช้บริการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 200 คน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความคิดเห็นในการใช้บริการสวนสาธารณะระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนสาธารณะ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ในกลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 คน ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นแบบ กึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยกำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้า แต่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็น อธิบายรายละเอียด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้อย่างอิสระ 3) การสนทนากลุ่ม ใช้ในกลุ่มเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 คน ลักษณะแนวคำถามเป็นกรอบในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนาโดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมสามารถสะท้อนประสบการณ์การปฏิบัติงานจริงได้อย่างเป็นระบบ

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.950 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก ส่วนแบบสัมภาษณ์และแนวคำถามการสนทนากลุ่มได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นคำถาม ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสวนสาธารณะ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยถอดความ จัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และเปรียบเทียบกับกรอบ CIPP Model เพื่ออธิบายความสอดคล้องของการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชนผู้ใช้บริการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร กฎหมายระเบียบ รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ เพื่อนำมากำหนดประเด็นในการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาถอดความ จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งในด้านการบริหารจัดการพื้นที่ การให้บริการประชาชน การดูแลสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และหากพบว่าข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ จะดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ก่อนนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนสภาพการบริหารจัดการปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

1.1 ผลการศึกษาความสอดคล้องของการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่กับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการจัดให้มีพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวที่ปลอดภัย สะอาด สะดวก และประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนผู้ให้บริการจำนวน 200 คน พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านความพึงพอใจโดยรวมต่อการบริหารจัดการสวนสาธารณะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านคุณภาพของภูมิทัศน์ และพื้นที่สีเขียว ด้านความสะอาด ด้านความปลอดภัย ด้านความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ และด้านความเหมาะสมของการจัดโซนกิจกรรม ส่วนด้านความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนว่ายังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบ CIPP Model พบว่า ด้านบริบท สวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีบทบาทสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเมืองยั่งยืนและความต้องการของประชาชน ด้านปัจจัยนำเข้า มีการใช้ทรัพยากรด้านพื้นที่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และภาคีเครือข่ายในการดูแลพื้นที่ ด้านกระบวนการมีการดำเนินงานด้านความสะอาด ความปลอดภัย ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ และการรองรับกิจกรรมสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และด้านผลผลิตสวนดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อการใช้ประโยชน์ของประชาชน ทั้งด้านการออกกำลังกาย การพักผ่อน การจัดกิจกรรมสาธารณะ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑาทิพย์ ปทุมมาศ (2562) ที่พบว่า สวนสาธารณะที่มีการบริหารจัดการที่ดีควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ มีความสะอาด ปลอดภัย และสามารถรองรับกิจกรรมของประชาชนได้อย่างหลากหลาย ทั้งยังควรมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานของผู้ใช้บริการ ซึ่งจะช่วยให้สวนสาธารณะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พลพินิจ พินิจชอบ (2558) ที่พบว่า สวนสาธารณะที่มีการวางแผนและบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านนโยบาย จะสามารถรองรับการใช้งานของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในวงกว้าง โดยเฉพาะการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสมต่อผู้ใช้บริการหลากหลายกลุ่ม

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืน พบว่า แนวทางการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืนควมมุ่งยกระดับจากการดูแลรักษาพื้นที่ทั่วไปไปสู่การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะเชิงยุทธศาสตร์ โดยประกอบด้วย 6 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การจัดทำแผนพัฒนาสวนระยะยาวให้สอดคล้องกับเป้าหมายเมืองยั่งยืน 2) การพัฒนาระบบความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด ไฟฟ้าส่องสว่าง และการตรวจตราพื้นที่ 3) การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำ จุดนั่งพัก จุดบริการน้ำ และระบบจัดการขยะให้เพียงพอ 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และภาคีเครือข่าย 5) การพัฒนาพื้นที่สีเขียว ภูมิทัศน์ และระบบนิเวศเมืองอย่างต่อเนื่อง และ 6) การกำหนดหลักเกณฑ์การใช้พื้นที่สาธารณะให้ชัดเจน เพื่อให้การใช้พื้นที่เกิดความเป็นระเบียบ ปลอดภัย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

อภิปรายผล

1. แนวทางการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาที่พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่สามารถจัดการพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านภูมิทัศน์ พื้นที่สีเขียว ความสะอาด ความปลอดภัย และการเข้าถึงพื้นที่ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากพัฒนาการของสวนที่มีการปรับบทบาทจากพื้นที่ประกอบอาคารราชการไปสู่พื้นที่สาธารณะของจังหวัด ซึ่งประชาชนใช้ประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพ นันทนาการ กิจกรรมสาธารณะ และการท่องเที่ยว

แม้ประชาชนจะมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโดยรวมของสวนอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ผลการศึกษาที่พบว่าด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนยังต้องพัฒนาให้ครอบคลุมทั่วถึงการให้บริการ เช่น ห้องน้ำ จุดนั่งพัก แสงสว่าง จุดบริการน้ำ ถึงขยะ อุปกรณ์ออกกำลังกาย และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเด็ก ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ประเด็นนี้สะท้อนว่า ความยั่งยืนของพื้นที่สาธารณะไม่ได้ขึ้นอยู่กับพื้นที่สีเขียวเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการเข้าถึง ความปลอดภัย ความสะอาด และความเท่าเทียมในการใช้ประโยชน์พื้นที่

เมื่อพิจารณาตาม CIPP Model พบว่า การบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในเชิงระบบ กล่าวคือ บริบทช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของประชาชน ปัจจัยนำเข้าช่วยสนับสนุนความพร้อมด้านทรัพยากร กระบวนการเป็นกลไกในการดูแลและพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และผลผลิตสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อประชาชนและคุณภาพพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น CIPP Model จึงช่วยอธิบายได้ว่า ความสอดคล้องกับ SDG 11.7 มิได้เกิดจากผลความพึงพอใจเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย ทรัพยากร กระบวนการบริหาร และผลลัพธ์ที่ประชาชนได้รับ

กล่าวโดยสรุป แนวทางการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืนควรพัฒนาเป็นกลไกการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินงานที่มีมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย สะอาด เข้าถึงได้ เท่าเทียม และสามารถสนับสนุนคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน

2. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้สำคัญว่า การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการ ไม่ใช่จำกัดอยู่เพียงการดูแลความสะอาด ภูมิทัศน์ หรืออาคารสถานที่เท่านั้น แต่ต้องเชื่อมโยงการบริหารพื้นที่เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาเมือง คุณภาพชีวิตของประชาชน ความปลอดภัย การเข้าถึงอย่างเท่าเทียม และการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกันของสังคม

องค์ความรู้จากการศึกษาสามารถสังเคราะห์เป็นแนวคิด “การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนโดยใช้ CIPP เป็นฐาน” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์บริบทของพื้นที่และความต้องการของประชาชน 2) การจัดสรรทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ และภาคีเครือข่ายอย่างเหมาะสม 3) การดำเนินงานด้านความสะอาด ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิทัศน์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และ 4) การประเมินผลลัพธ์จากความพึงพอใจ คุณภาพชีวิต การเข้าถึงพื้นที่ และความยั่งยืนของการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ

นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า สวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะเฉพาะในฐานะพื้นที่ราชการที่พัฒนาบทบาทไปสู่พื้นที่สาธารณะของประชาชน จึงเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนผ่านของพื้นที่ภาครัฐไปสู่พื้นที่บริการสาธารณะเชิงยุทธศาสตร์ องค์ความรู้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาสวนสาธารณะหรือพื้นที่เปิดโล่งให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย เข้าถึงได้เท่าเทียม และสนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืนได้ว่า การพัฒนาพื้นที่สาธารณะไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการดำเนินกิจกรรมรายครั้งหรือการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน แต่ควรมุ่งพัฒนาเป็นระบบการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืนที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบาย ทรัพยากร กระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วม และผลลัพธ์ต่อประชาชนอย่างเป็นวงจร เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านภูมิทัศน์ พื้นที่สีเขียว ความสะอาด ความปลอดภัย และความพึงพอใจโดยรวม อย่างไรก็ตาม ด้านความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังมีความต้องการเพิ่มเติมเกี่ยวกับห้องน้ำจุดนั่งพัก จุดบริการน้ำ แสงสว่าง อุปกรณ์ออกกำลังกาย และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ให้บริการทุกกลุ่ม ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสะท้อนข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร การดูแลพื้นที่ขนาดใหญ่ การจัดการขยะ ความปลอดภัย การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และความจำเป็นในการมีภาคีเครือข่ายเข้ามาร่วมสนับสนุนการบริหารจัดการ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมควรพัฒนาไปสู่การจัดระบบบริหารพื้นที่สาธารณะอย่างเป็นองค์รวม โดยเชื่อมโยงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับปรุงภูมิทัศน์ ความปลอดภัย การมีส่วนร่วม และผลลัพธ์ต่อประชาชนเข้าด้วยกัน ภายใต้แนวคิด 'CIPP-SDG Integrated Management Model' หรือแบบจำลองการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน ซึ่งบูรณาการกรอบ CIPP Model เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ดังนี้

1. กลไกด้านบริบทและทิศทางนโยบาย

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ควรกำหนดทิศทางการพัฒนาสวนให้ชัดเจนในฐานะพื้นที่สาธารณะระดับจังหวัดที่สนับสนุนเป้าหมาย SDG 11.7 คือ การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเท่าเทียม โดยต้องเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และความต้องการของประชาชนผู้ให้บริการจริง

2. กลไกด้านทรัพยากรและโครงสร้างสนับสนุน

ควรจัดสรรงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และภาคีเครือข่ายให้เหมาะสมกับขนาดและบทบาทของสวน เนื่องจากสวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่และรองรับทั้งการพักผ่อน การออกกำลังกาย กิจกรรมสาธารณะ และกิจกรรมระดับจังหวัด การบริหารจัดการจึงต้องมีทรัพยากรเพียงพอและมีแผนบำรุงรักษาระยะยาว

3. กลไกด้านกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่

ควรกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานที่ชัดเจนในด้านความสะอาด ความปลอดภัย ภูมิทัศน์พื้นที่สีเขียว ห้องน้ำสาธารณะ จุดทิ้งขยะ แสงสว่าง อาคารสถานที่ การจัดกิจกรรม และการใช้พื้นที่ โดยควรมีรอบการตรวจสอบการบำรุงรักษา และระบบรับแจ้งปัญหาที่ต่อเนื่อง เพื่อให้การดูแลพื้นที่ไม่เป็นเพียงการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา แต่เป็นการบริหารเชิงป้องกันและพัฒนาอย่างเป็นระบบ

4. กลไกด้านการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่าย

ควรเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และกลุ่มผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เฝ้าระวังปัญหา ร่วมจัดกิจกรรม และร่วมดูแลพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะช่วยให้ส่วนสาธารณะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้จริง และลดภาระของหน่วยงานภาครัฐในการดูแลพื้นที่เพียงฝ่ายเดียว

5. กลไกด้านผลลัพธ์ การติดตาม และการพัฒนาต่อเนื่อง

ควรกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ของการบริหารจัดการสวนอย่างชัดเจน เช่น ระดับความพึงพอใจของประชาชน ความปลอดภัยในการใช้บริการ ความสะอาดของพื้นที่ ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงของผู้สูงอายุ และผู้พิการ จำนวนกิจกรรมสาธารณะ และผลต่อสุขภาวะของประชาชน ข้อมูลเหล่านี้ควรถูกนำกลับมาใช้วางแผน ปรับปรุง และจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาสวนในปีถัดไป

ดังนั้น ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อเสนอทั่วไป แต่เป็นข้อเสนอเชิงระบบที่เชื่อมโยงจากผลการวิจัยไปสู่แนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ควรบริหารจัดการสวนสาธารณะด้วยกลไก “วิเคราะห์บริบท-จัดสรรทรัพยากร-กำหนดมาตรฐาน การดำเนินงาน-ส่งเสริมการมีส่วนร่วม-ติดตามและพัฒนาต่อเนื่อง” เพื่อให้สวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพปลอดภัย เข้าถึงได้ เท่าเทียม และสนับสนุนการพัฒนาเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและการใช้บริการพื้นที่สาธารณะของประชาชน เพื่อให้ทราบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะและนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

(2) ควรศึกษารูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความยั่งยืนของพื้นที่สาธารณะ

(3) ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการสวนสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงาน ปัจจัยความสำเร็จ และแนวปฏิบัติที่ดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดเชียงใหม่. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2566-2570. ผู้แต่ง.
- จุฑาทิพย์ ปทุมมาศ. (2562). การจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษาสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พลพินิจ พินิจชอบ. (2558). การจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษาอุทยานเบญจสิริ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พลพริม วัฒนา. (2564). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนสาธารณะของคนที่ย้ายในพื้นที่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2540, 31 ตุลาคม). พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540. ราชกิจจานุเบกษา, 114(62ก), 1-28.
- สุรรัตน์ จำปาเงิน. (2559). แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561, 13 ตุลาคม). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). ราชกิจจานุเบกษา, 135(82ก). 1-61.
- Benedict, M. A., & McMahon, E. T. (2006). *Green infrastructure: Linking landscapes and communities*. New York: Island Press.
- Cranz, G. (1982). *The politics of park design: A history of urban parks in America*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Stufflebeam, D. L., & Zhang, G. (2017). *The CIPP evaluation model: How to evaluate for improvement and accountability*. New York: Guilford Press.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. New York: Author.
- World Health Organization. (2016). *Urban green spaces and health: A review of evidence*. Copenhagen, Denmark: WHO Regional Office for Europe.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.